

DOĞAL KAYNAKLAR ve İNSAN

Gökhan Kanaat, Selvi Demirci, Pınar Şaban, Hasan Taylan Demirel, Selin Sancar
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ JEOPENÇ, SİVAS

Mermer ve benzeri türevleri insanoğlunun yaşam mekânlarına girmesiyle, farklı bir ifadeyle insanın taşları işleyerek kullanılmasıyla mermerciliğin ilk adımları atılmıştır.

Peki, günümüzde bu kadar çok konuşulan mermeri nasıl tanımlayabiliriz? Kimine göre kesilmiş parlatılmış dekoratif bir taş, bize göre yani taşların alfabetini öğrenmiş jeologlara göre ise kristalleşmiş kireçtaşıdır.

Ticari anlamıyla" ise blok verebilen ve kesilip parlatılabilen her türlü doğal taş mermer kapsamında tanımlanmaktadır.

Alp orojenez kuşağında yer alan ülkemiz dünya mermer potansiyelinin yüzde 40'ına sahiptir ve bu sahip olduğu bu zenginliğin parasal yani insanı en çok cezbeden yanına geldiğimizde ise rakamlar 2 trilyon doları yani milli gelirimizin 8 katını göstermektedir.

Endüstriyel hammaddelere önem veren ülkelerin savaştığı bu sektörde acaba ülkemiz hangi konumda?

Türkiye'nin yerine baktığımızda Süpren, Elazığ Vişne, Akşehir Siyah, Manyas Beyaz, Bilecik Bej, Kaplan Postu, Uşak'Beyaz, Denizli Traverten, Limra, Aksaray Yaylak, Sivas Sarı Traverteni, Ege Kahve, Muğla Beyaz, Diyarbakır Bej, Vize Pembe, Ege Bordo, Milas Leylak, Gemlik Diyabaz ve Afyon Şekeri başta olmak üzere 150'den fazla çeşitle ilk sırada yerini almaktadır.

Rakamlarla mermer potansiyelimize baktığımızda;

Mermer potansiyelimiz ise (MTA Genel Müdürlüğü);

Görünür	598 milyon m3
Muhtemel	1 545 milyar m3
Mümkün	3 027 milyar m3
Toplam	5.1 milyar m3 (DPT, 1991)

İşletilebilir rezervlerimiz (Maden İşleri Genel Müdürlüğü); Bu miktarlara granitik kayalar ilave edilmemiştir.

Mermer	3.9 milyar m3
Kireçtaşı	2.7 milyar m3
Traverten	0.9 milyar m3
Toplam	5.1 milyar m3(DPT, 8. Beş yıllık kalkınma planı)

Ülkemizin blok üretimi yıllara göre aşağıda sunulmuştur.

1989	320 000 m3
1999	935 000 m3
2001	1 100 000m3
2002	1 300 000 m3
2003	1 500 000 m3
2004	2 600 000 m3

Bu bilgiler ışığında işlenmiş ürün bazında dünya beşincisi, blok satışında ise üçüncüsü durumundayız.

Bu kadar büyük bir ekonomik objeyi elimizde bulundurmamızın yanında insan faktörüyle artılar olumsuzluklara dönüşmektedir. Bunların başında plansız, talana dönüşmüş mermer sektörüdür. Unutulmalıdır/ki bu şekilde bir büyümenin olduğu bu denli geniş bir sektör ekonomiye yarar sağlamayacağı gibi büyük çevre sorunlarına hatta jeolojik miras sayılabilecek önemli jeolojik yapıların yok olmasına neden olacaktır.

Burada karşımıza çıkan jeolojik mirası Prof. Dr. Nizamettin Kazancı'nın "yerkabuğunun evriminin anlaşılmasına yardım eden tipik lokaliteler" sözüyle açıklayabiliriz. Bu jeolojik mirasların neden bu kadar önemli olduğunu düşündüğümüzde karşımıza şu cevap çıkıyor: Jeoloji mühendisi olarak uğraş alanımız olan yerküreyi bir nebze anlamak istiyorsak elimizdeki ipuçlarını iyi korumalıyız. Korumamız gereken bu mirasların ne kadar önemsendiği gözler önündedir.

Bu mirasların yok olmasına bir örnek Sivas Sıcak Çermik, Delikkaya ve Sarkaya Travertenleridir. Bu travertenleri önemli kılan sebep ise ender oluşumlardan olmasıdır. Yani her yeraltısuyunun yeryüzüne ulaşmasıyla çökelmez. Sivas ili içerisinde Prof. Dr. Halil Gürsoy ve Dr. B. Levent Mesci tarafından yapılan araştırmalarda eski ve yeni 16 sıcak su çıkışına bağlı traverten oluşumu gözlenmiştir.

Sıcak Çermik civarında yapılan çalışmalarda Sivas ve yakın çevresinin jeolojik geçmişi ve tektonik özellikleri hakkında bilgi verebilecek en iyi traverten örneklerinin bu bölgede geliştiği ortaya konmuştur.

Ancak bize bu kadar yardımcı olmaya çalışan jeolojik miraslarımız yapılan kontrolsüz sondajlar, ocaklarda yapılan dinamitlemeler sonucu su seviyelerinde düşmeler yaşanmış ve travertenler önemleri göz ardı edilerek blok blok kesilip satılmaktadır.

Ayrıca bölgede yapılan turistik geziler ve traverten yakınındaki yerleşim merkezinden dolayı artan çöpler bu alanda depolanmaktadır. Bu kontrolsüz depolama sonucunda ise çevre kirliliği kaçınılmaz bir sonudur.

Sonuç olarak;

- Yerine yenisi konulma şansı olmayan yeraltı zenginliklerimiz akılcı ve bilimsel bir anlayışla işletilmelidir.
- Mermercilik sektörünün ülke ekonomisine fayda sağlaması için akılcı çözümler sunulmalı.
- Mali değeri milli gelirimizin 8 katı olan mermerin ancak en ekonomik şekliyle işletildiğinde ülke ekonomisine yarar sağlayacağı unutulmamasının.
- Araştırmalar sonucu ortaya çıkan kamu kurumlarının her yıl gerçekleştirdiği 40 milyon doları bulan ithal granit sevdasının nereden geldiğinin araştırılmasının.
- Bizim gibi genç jeologlara doğal laboratuvar olma özelliği taşıyan ve yurtdışındaki örnekleri koruma altına alınan jeolojik yapıların koruma altına alınmasının,
- Sivas Travertenleri gibi önemli yapıların öğrencilere endüstriyel hammadde özelliğinden önce jeolojik özelliklerinin tanıtılmasının.

Yararlı olacağı kanaatindeyiz

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada desteklerini ve bilgilerini esirgemeyen Prof. Dr. Halil GURSOY'a ve Dr. B. Levent MESCI'ye teşekkürü bir borç biliriz.

KAYNAKÇA

- Cumhuriyet Bilim Teknik 21 Mayıs 2005
- B.Levent MESCI'nin doktora çalışması
- Sanayi Madenleri (Yüksel ÖNEM)
- Mermerlerimiz (Deniz İskender ÖNENÇ)
- ATO Mermer Raporu